

BOGNÁR ZOLTÁN

A 2009-ES ROMÁNIAI EURÓPAI PARLAMENTI VÁLASZTÁSOK

Románia állampolgárai 2009. június 7-én második alkalommal¹ dönthettek az ország európai parlamenti képviselőtéről. Azonban romániai szavazóknak az idei választások alkalmával nyílt először lehetőségük arra, hogy az Európai Unió többi tagállamának polgáraival egy időben, egy teljes európai parlamenti ciklusra² szóló mandátummal ruházzák fel képviselőiket.

A 2009-es európai parlamenti választás tekinthető az első romániai rendes választásnak. A 2007. novemberi választás általános és közvetlen volt ugyan, azonban a megválasztott képviselők mandátuma mindössze másfél évre, az Európai Parlament mandátumának végéig szólt, így azt időközinek kell tekintenünk.

A két választás között eltelt idő rövidegéhez viszonyítva a 2007-es és 2009-es európai parlamenti választások között jelentősen átalakultak Románia belpolitikai viszonyai – ez az európai parlamenti választási eredményekből is kiolvasható. Ennek megfelelően a két választás eredményei közötti eltérések nem csupán a szavazók preferenciájának változását tükrözik, hanem a belpolitikai folyamatok pártrendszerre gyakorolt hatását is. Egyrészt emiatt, másrészt a romániai magyar közéletben, a romániai magyar világban belül keletkezett okokból kifolyólag a 2009-es európai parlamenti választások a romániai magyarságot is egészen más típusú döntések elé állították, mint 2007-ben. Nem csak a romániai politikai színpad, hanem romániai magyar nemzeti kisebbség politikai viszonyai is átrendeződtek a két választás között eltelt másfél évben.

Éppen ezért tanulmányomban két elemzési szinten tárgyalom a legutóbbi romániai európai parlamenti választások kérdéskörét. Elemzésem első szintje a romániai politikai rendszere, második szintje pedig a romániai magyar nemzeti közösség politikai viszonyai.

A szöveg megírásakor három célt követtem. Egyrészt ismertetni kívántam a 2009-es választás eredményeit és az európai parlamenti választásokat szabályozó jogi keretet, másrészt összehasonlítani a 2007-es eredményekkel, a 2007–2009-es időszak közvélemény-kutatásai során mért támogatottságukkal, illetve a 2008-as önkormányzati és parlamenti választások eredményeivel, harmadrészt a választás politikai kontextusát megvizsgálva egy lehetséges – reményeim szerint a valósághoz minél közelebb eső – magyarázatát adni az eredmények alakulásának.

Tanulmányom első részében röviden kitérek Románia 2009 előtti európai parlamenti képviselőire, továbbá összefoglalom a vonatkozó uniós jogszabályokat és a romániai választási törvényt. A második részben az első elemzési szinten, a romániai politikai rendszer szintjén ismertetem a 2009-es részvétel alakulását, szereplőit és a választás eredményeit a 2007-es európai parlamenti választás tükrében. Ebben a részben a két választást megelőző közvélemény-kutatások, illetve a parlamenti és önkormányzati választások eredményeit is felhasználom. A harmadik részben kizárólag a második elemzési szinten, a romániai magyar nemzeti közösség politikai viszonyainak szintjén elemzem a 2009-es választásokat. Ebben a részben tekintem át a Magyar Összefogás listájának létrehozásához vezető politikai eseményeket, illetve az alkufolyamatot meghatározó legfontosabb tényezőket. Tanulmányomat a negyedik, utolsó részében összefoglalt következtetéseimmel, és a felvetett problémákra vonatkozó meglátásaimmal zárom.

Románia 2009 előtti európai uniós képviselete és az azt szabályozó törvényi keret

Románia 2007. január 1. óta az Európai Unió tagállama, azonban már a teljes jogú tagság elnyerését megelőzően is képviseltette magát az Európai Parlamentben.

Az EP eljárási szabályzata kimondja, hogy a csatlakozási szerződés aláírásakor „az elnök az Elnökök Értekezletének jóváhagyásával felkérheti a csatlakozó ország parlamentjét, hogy az adott országnak járó képviselői helyekkel megegyező számú, a nemzeti parlamentben képviselői tisztelet betöltő megfigyelőt küldjön az Európai Parlamentbe”.³ Ennek megfelelően, a csatlakozási szerződés⁴ Romániával és Bulgáriával való 2005. április 25-i aláírását követően, a két ország szavazati joggal nem rendelkező, megfigyelői státusú képviselőket küldhetett a testületbe. Azonban a Romániának kijáró 35 helyet betöltő – a testület tagjának számító – megfigyelő nem általános és közvetlen választások útján nyerte el mandátumát, hanem az ország parlamentje delegálta.

A csatlakozást követően teljes jogú EP-képviselői státuszt nyert küldöttek általánosak és közvetlen választására 2007. január 1. után került sor. A 2007-es EP-választások időpontját Románia kormánya – 2006 októberében – először 2007. május 13-ra írta ki. A csatlakozást követően azonban az államfő, Traian Băsescu leváltására irányuló törekvések által kiváltott instabil belpolitikai helyzetre való tekintettel a kormány márciusban a választások halasztása mellett döntött. A választások végleges időpontját csak 2007. augusztus 21-én sikerült kitűzni, a kormány tagjai a november 25-i időpont mellett döntöttek.⁵

A jelenlegi Európai Parlament megválasztásának módjáról első ízben magáról az intézményről⁶ és magának az Európai Gazdasági Közösségnek a megalapításáról szóló *Szerződés az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról*⁷ című dokumentumban, az úgynevezett Római Szerződésben rendelkeztek az aláíró tagországok. A Közgyűlés tagjainak kiválasztására vonatkozó 138.§ 1. és 3. bekezdése azonban nem fogalmazott elég egyértelműen,⁸ csak javaslatvételi kötelezettséget ruházott a testületre az egységes, közvetlen és általános választásokat illetően, és nem jelölt ki határidőt, a testület tagjainak kijelölését pedig mindaddig a tagállamok parlamentjeire bízta. Ez tette lehetővé, hogy James D. Mather szerint a saját hatalmuk meggyengülése miatt aggódó tagállamok⁹ közel húsz éven keresztül elodázzák az egységes, közvetlen és általános választások kiírását. A Közgyűlés már 1961-ben kidolgozta az első javaslatot, azonban a Tanács hosszas huzavona után, 1976-ban hozott határozatot¹⁰ a kérdésben, amely két évvel később, 1978 július 1-jén lépett hatályba, így az első általános és közvetlen választásra csak 1979 júniusában került sor.¹¹

Románia parlamentjének az Európai Unió Tanácsának 2002-es – a fentebb említett 1976-os határozatot módosító – határozatba¹² foglaltaknak kellett megfelelnie az EP-választásokra vonatkozó romániai választási törvény kidolgozásakor. Ez előírja, hogy „az Európai Parlament tagjait valamennyi tagállamban az arányos képviselő elve alapján, listás vagy egyetlen átvihető szavazatos rendszer szerint választják”, „a tagállamok az általuk elfogadott eljárás szerinti preferenciális listás szavazást is lehetővé tehetik”, valamint „a választásnak általánosnak, közvetlennek, szabadnak és titkosnak kell lennie”. Ugyanakkor „az egyes tagállamok sajátos nemzeti helyzetükkel összhangban európai parlamenti választókerületeket alakíthatnak ki, vagy választási területüket más módon részekre oszthatják, anélkül azonban, hogy a választási rendszer arányos voltát összességében megváltoztatnák”; „a tagállamok a helyek megszerzését minimális szavazatküszöbhez köthetik. Nemzeti szinten ez a küszöb nem lehet magasabb, mint a leadott szavazatok 5 százaléka.”¹³ Emellett a tagállamoknak továbbra is jogukban maradt alkalmazni a kötelező szavazás intézményét.¹⁴

Románia európai parlamenti választásokat szabályozó jogszabályának kidolgozása 2006-ban kezdődött. A csatlakozás előtt, szeptemberben nyújtotta be a kormány az első törvényjavaslatot. Ehhez két indítvány került betérjesztésre, az egyik a PSD (Szociáldemokrata Párt) részéről, a másik az RMDSZ részéről. Míg előbbi a gazdasági fejlesztési régiókat kívánta választókerületek szintjére emelni, az utóbbi egykerületes választási rendszer bevezetését indítványozta – részben amiatt, hogy így garantálható számára a legkevesebb elvesztett szavazat, részben pedig azért, mert így az RMDSZ által a Székelyföld érdekeire nézve méltánytalannak ítélt módon kialakított gazdasági régiók nem kapnának szerepet a politikai intézmények kialakításában.¹⁵

A 2009-ben is érvényben lévő 33. számú törvényt végül 2007 januárjában fogadta el Románia Parlamentje. Azóta összesen öt alkalommal módosították sürgősségi kormányrendelettel.¹⁶ A módosítások azonban nem érintették magát a választási rendszer lényegét, jóllehet a törvény 28 cikkelyéből 22-t módosítottak¹⁷ valamilyen formában.

A törvény értelmében az ország egésze egyetlen többmandátumos választókerületet alkot. A törvénybe bekerült a Tanács határozatában maximalizált 5%-os explicit küszöb. Akár a többi választás esetében, itt is az általános, 18 éves alsó korhatár érvényesül, azonban a képviselőjelöltséghez szükséges a 23. életév betöltése. Arányos, pártlistás rendszert ír elő a törvény, szavazólap struktúráját tekintve zártlistás. A pártok és kisebbségi szervezetek, illetve azok koalíciói állíthatnak jelölteket, és független jelöltek is indulhatnak. A független jelöltek esetében a választási koefficiens, vagyis az érvényes szavazatok és a kiosztandó mandátumok hányadosának eléréséhez kötött a mandátumszerzés. A küszöböt teljesítő alakulatok között d'Hondt-formula alapján történik a szavazatok mandátumokra váltása.¹⁸

A 2007. novemberi választásokon a pártok jelöltjei a 35-ből összesen 34 helyet foglalhattak el, egy mandátumot pedig a függetlenként induló Tőkés Lászlónak osztottak ki. Ebből a Demokrata Párt¹⁹ (PD) 13-at, a Szociáldemokrata Párt (PSD) 10-et, a Nemzeti Liberális Párt (PNL) 6-ot, a Liberális-Demokrata Párt (PL-D) 3-at, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) 2-t szerzett meg.

Fontos különbséget jelentett, hogy 2009-ben csak 33 mandátum került kiosztásra, míg 2007-ben még 35. Ennek oka, hogy a Nizzai Szerződés a 27 tagállamot magába foglaló Európai Unió parlamentjének létszámát 732 képviselőben állapította meg. Ugyanakkor a szerződő felek azt a döntést hozták, hogy a mandátumelosztásra vonatkozó előírások csak az összes akkori tagjelölt ország csatlakozását követően lépjenek hatályba. A 2009-es választásokig arányosan minden tagállam mandátumainak számát megemelték, ezért a 2004-es rendes választásokon 25 ország között osztották szét a 732 mandátumot. A 17 Bulgáriát és a 33 Romániát majdan megillető mandátumot is kiosztották a huszonöt tagállam között. A 2007-es időközi választásokon emiatt ideiglenesen arányosan növelni kellett az Európai Parlament létszámát, így az újonnan csatlakozott két országnak is több mandátum jutott. Bulgária 18, míg Románia 35 képviselői helyet kapott, az EP létszáma így 785 főre emelkedett.²⁰

A két ország csatlakozása után azonban érvénybe léptek a Nizzai Szerződés rendelkezései, így a 2009-es választások alkalmával már pontosan be kellett tartani az abban megállapított keretet. Azonban ez a keret 2009-ben már nem 732 mandátumot, hanem 736-ot foglalt magába, mert a Tízek csatlakozási szerződése kimondta, hogy a Nizzai Szerződés két-két mandátummal kevesebbet osztott Csehországnak és Magyarországnak, mint ahányra né-

pességükhöz viszonyítva jogosultak lettek volna, és ezt ilyen formában korrigálta az unió.²¹

A 2009-es európai parlamenti választások a 2007-es eredményeinek tükrében

Részvétel

Uniós szinten az eddigi hét EP-választás adataiból a szavazási hajlandóság folyamatos csökkenése olvasható ki. Amíg az első választások alkalmával a tagországok átlagosan 61,99%-os részvételi arányt tudtak felmutatni, 2004-ben már csak szavazásra jogosult állampolgárok 45,7%-a, 2009-ben pedig mindössze 43%-a járult az urnák elé.²²

Az Európai Unióban tehát 2009-ben a harminc évvel ezelőtti első választásokhoz képest a szavazásra jogosultak összlétszámához viszonyítva közel egyharmaddal kevesebben voksoltak, a csökkenés 18,99 százalékpontnyi.

1. táblázat – Az átlagos részvétel alakulása a rendes európai parlamenti választásokon az elmúlt harminc évben

Év	1979	1984	1989	1994	1999	2004	2009
EU átlag	61,99%	58,98%	58,41%	56,67%	49,51%	45,47%	43%

(Az Európai Parlament honlapján található adatok alapján)

Romániában a részvétel 2009-ben 27,67%-os volt,²³ szemben a 2007-es 29,47%-kal.²⁴ Amíg 2007-ben ez 16 százalékponttal maradt el a 2004-es uniós átlagtól, addig 2009-ben a különbség 15,33 százalékpont. A magyarországi 2004-es részvételhez képest a 2007-es romániai szavazási hajlandóság 9,03 százalékponttal volt alacsonyabb, 2009-ben viszont csak 8,64 százalékponttal.

Ami a romániai magyarságot illeti, a 2007-es 40,6%-os részvételi arány 11,13 százalékponttal magasabb volt, mint a romániai átlag, 2,1 százalékponttal magasabb, mint az uniós szinten a kötelező szavazás intézményét nem működtető országok között átlagon felülinek számító magyarországi, és mindössze 4,87 százalékponttal maradt el a 2004-es uniós átlagtól. A 2009-es választás alkalmával a romániai magyarság részvételi aránya is alacsonyabb volt, mint 2007-ben, 37,8%, azonban a romániai átlagnál így is 10,13 százalékponttal magasabb. A magyarországi részvételnél 1,49 százalékponttal magasabb, az uniósnál azonban 5,2 százalékponttal alacsonyabb volt.

A részvétel tekintetében legkisebb különbség a legutóbbi két választás között a romániai átlagban mutatkozik: -1,8 százalékpont. Ennél magasabb mind a magyarországi eltérés (-2,19 százalékpont), mind az uniós érték (-2,47 százalékpont). A legnagyobb negatív irányú eltérés a romániai magyarok részvételi hajlandóságában mutatkozik: -2,8 százalékpont.

Jóllehet a részvételi arány csökkenése csak az uniós átlagot illetően nevezhető trendnek, semmiképpen sem tekinthető romániai vagy romániai magyar sajátosságnak. Ugyanakkor az alacsonyabb romániai és romániai magyar részvétel sem magyarázható azzal, hogy első alkalommal, az uniós csatlakozást követően nagyobb a szavazók lelkesedése, hiszen a többi tagállam részvételi adataiból nem olvasható ki ilyen törvényszerűség. A Romániával együtt csatlakozott Bulgáriában például a 2007-es 29,22%-ról 2009-re 38,99%-ra ugrott a részvételi arány, tehát +9,77 százalékpont a szavazási hajlandóság növekedése.

2. táblázat – A romániai magyarok részvételének alakulása Románia, Magyarország és az EU átlagához viszonyítva

Részvétel	Legutóbbi választások	2009	Különbség
Romániai magyarok	40,6% ²⁵	37,8% ²⁹	-2,8%
Románia	29,47% ²⁶	27,67% ³⁰	-1,8%
Magyarország	38,5% ²⁷	36,31% ³¹	-2,19%
Európai Unió	45,47% ²⁸	43% ³²	-2,47%

Az a tény, hogy a részvétel csökkenése a tagállamok szintjén nem tekinthető törvényszerűnek, arra enged következtetni, hogy a szavazási kedvet befolyásoló legfontosabb tényezők az egyes országok belpolitikai viszonyaiban és a választásokat megelőző kampány jellemzőiben keresendők.

Romániát illetően az alacsonyabb részvétel legfontosabb, meghatározó oka véleményem szerint nem más, minthogy 2007-hez képest 2009-ben maguk a választásokon induló politikai alakulatok kisebb jelentőséget tulajdonítottak az EP-választásnak, amely rányomta bélyegét a kampányidőszakra is. Az önkormányzati és parlamenti választások után, az elnökválasztás előtt talán nem is kívánták túlságosan megterhelni költségvetésüket egy saját maguk által is „másodrangúnak” (*second order*) tekintett választás³³ alkalmával. Romániában a 2007–2009-es kétéves időszakban összesen öt választásra kerül sor.

A kampányt a belpolitikai témák uralták. A három legnagyobb párt kívülről nézve inkább a novemberben esedékes elnökválasztást megelőző legrepresentatívabb közvélemény-kutatásnak, mint komoly téttel rendelkező választásnak tekintette az EP-választást.

A kampányüzenetek alapján a legnagyobb fontosságot az RMDSZ és az EMNT tulajdonította a választásnak – néhány kampányanyag eddig nem tapasztalt módon, meglepően expliciten hívta fel a figyelmet a választás etnikai-politikai tétjére.³⁴

A választásokon induló politikai szervezetek és független jelöltek

Míg 2007-ben összesen 13 alakulat³⁵ állított listát, és egy független jelölt³⁶ indult az EP-választásokon, addig 2009-ben már csak 7 listán³⁷ versenyeztek a

politikai szervezetek, valamint két független jelölt³⁸ indult. Itt szükséges megjegyezni, hogy az éppen hivatalban lévő államelnök, Traian Băsescu lánya, Elena Băsescu a jelölése miatt a PD-L-n, saját és az államelnök pártján belüli viták miatt függetlenként indulva szerzett mandátumot, majd a voksolást követően visszatért pártjának soraiba.

A 2009-ben mandátumot szerzett pártok és független jelöltek eredményeit az alábbi összehasonlító táblázatban összesítettem. A táblázatot úgy szerkesztettem meg, hogy lehetőséget adjon a 2007 óta fuzionált vagy koalícióra lépett pártok 2009-es eredményeinek összevetésére a 2007-ben elért együttes eredményeikkel is.

3. táblázat – A 2009-ben mandátumot szerzett alakulatok eredményei, illetve a fúziókat és koalíciókötéseket megelőző 2007-es eredményeik

2007	2009	2007				2009	
		%	M	Σ%	ΣM	%	M
PD	PD-L + E. Băsescu	28,82	13	36,61	16	Σ = 33,9 (29,71+ 4,22)	Σ = 11 (10 +1)
PLD		7,79	3				
PSD	PSD + PC	23,12	10	26,06	10	31,07	11
PC		2,94	0				
RMDSZ	RMDSZ	5,52	2	8,97	3	8,92	3
Tőkés		3,45	1				
PRM	PRM	4,15	0	9,01	0	8,65	3
PNG		4,86	0				
PNL	PNL	13,45	6		6	14,52	5
Romániának jutó helyek száma		35				33	

A 2007-es és 2009-es választásokon egyaránt 5 párt és egy független jelölt szerzett mandátumot, azonban közülük a Nemzeti Liberális Párt (PNL) az egyetlen olyan alakulat, amely változatlan formában indult a két választáson.

A 2007-es választásokon függetlenként induló és mandátumot szerző Tőkés László, illetve a mögötte álló, jogi személyiséggel nem rendelkező Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács (EMNT) és a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) között megállapodás született, amelynek értelmében Tőkés László vezethette az Összefogas Listája néven emlegetett RMDSZ-listát.

A 2007-ben külön induló Demokrata Párt (PD) és Liberális Demokrata Párt (PLD) 2009-re Demokrata-Liberális Párt (PL-D) néven fuzionált, a Szociáldemokrata Párt (PSD) és a Konzervatív Párt (PC) pedig szövetségre lépett,³⁹ a Keresztény Demokrata – Új Generáció Párt (PNG-CD) egyezsége kötött a Nagy-Románia Párttal (PRM), így nem indult a választásokon, elnöke cserébe megkapta a PRM listájának második helyét.

4. táblázat – A 2009-es támogatottságra vonatkozó mérések és a szavazás végeredménye (%)

	INSOMAR 03.25. – 04.05.	CURS 04.08. – 04.16.	CCSB 04.18. – 04.22.	CSOP 04.24. – 04.27.	INSOMAR 04.30. – 05.05.	GSS 2000 05.03. – 05.05.	Avangarde 05.04. – 05.10.	Gallup 05.05. – 05.09.	INSOMAR 05.10. – 05.11.	INSOMAR 05.29. – 05.31.	Eredmény 2009. 07. 06.
PD-L	33	30	31	35	30,8	29,6*	27	31	30,8	30,8	29,71
EBA	6	4	8	4	4,2*	3	5	-	4,2*	3,8	4,22
PSD+PC	31	26	30	31	30,9	32,6	34	31	30,9	31	31,07
PNL	15*	19	16	16	18	16,6	16	21	18	20,2	14,52
PRM	5	7	8*	6	6,2	4,8	8*	6	6,2	5,9	8,65
RMDSZ	7	7	5	7	7,9*	5,9	7	5	7,9*	6,8	8,92

* A kurzív adatok a végeredményt legjobban megközelítő mérési eredmények.

(A táblázat a <<http://www.infomina.ro>> honlapon található összesítés alapján készült⁴⁰)

A 2009-es választásokat megelőző mérések és a szavazás végeredményét összevetve (L. 4. táblázat) megfigyelhető, hogy a PSD támogatottságát sikerült a legmegbízhatóbban bemérni, illetve, más megközelítésből: a PSD támogatottsága bizonyult a legstabilabbnak. A PD-L és a PNL támogatottsága a mérések döntő többségében meghaladta, míg a PRM eredményei a mérések döntő többségében alulmaradtak a június 7-i szavazás eredményeihez képest. A közvélemény-kutatások ugyancsak alulbecsülték az RMDSZ támogatottságát.

Az önkormányzati és parlamenti választások eredményeinek összehasonlítását az 5. táblázat segíti.

5. táblázat – A 2007-es európai parlamenti, a 2008-as önkormányzati és parlamenti, illetve a 2009-es európai parlamenti választások eredményei⁴¹

	2008			2009
	Önkormányzati	Parlamenti		EP
		Képviselet	Szenátus	
PSD+PC	2 207 745 / 28,22%	2 279 449 / 33,09%	2 352 968 / 34,16%	1 504 218 / 31,07%
PD-L	2 220 313 / 28,38%	2 228 860 / 32,36%	2 312 358 / 33,57%	1 438 000 / 29,71%
PNL	1 458 490 / 18,64%	1 279 063 / 18,54%	1 291 029 / 18,74%	702 974 / 14,52%
PRM	285 475 / 3,65%	217 595 / 3,15%	246 395 / 3,57%	419 094 / 8,65%
RMDSZ	425 218 / 5,43%	425 008 / 6,17%	440 449 / 6,39%	431 739 / 8,92%
Mások	965 016 / 12,37%	674 414 / 9,79%	244 856 / 3,55%	139 728 / 2,88%
E.B.				204 280 / 4,22%
Összesen	7 821 148	6 886 794	6 888 055	4 840 033

*A romániai magyar nemzeti közösség politikai viszonyai –
A Magyar Összefogás Listájához vezető út*

A Magyar Összefogás közös listájáról 2009. február 12-én állapotott meg az RMDSZ és Tőkés László, illetve a jogi személyiséggel nem rendelkező, őt támogató EMNT. A *kiegyezésként* is emlegetett megállapodáshoz vezető tárgyalássorozat részletes kronológiáját adja Toró Tibor *Kiegyezés vagy választási koalíció? Az erdélyi magyar politika az európai parlamenti választások előtt* című tanulmányában.⁴² A szerző a közös listaállítás szempontjából releváns első találkozáson a 2006 novemberit tekinti, amikor Markó Béla, az RMDSZ elnöke és Tőkés László, az EMNT elnöke először tárgyalt az EP-választásokon való közös listaállítás lehetőségéről és az együttműködés lehetséges kereteiről, mint az erdélyi magyar egyeztető kerekasztal létrehozásáról.⁴³

A következő év, 2007 januárjára egyértelművé vált, hogy a két fél a sarkalatos kérdésekben nem jut megegyezésre. Februárra már tényként kezelhető volt, hogy Tőkés László az EMNT és az őt támogató civil szervezetek segítségével támaszkodva független jelöltként indul a választásokon. A választás már említett elhalasztása révén nyert idő sem eredményezett változást.

A 2007. november 25-i választáson Tőkés függetlenként indult az RMDSZ ellenében. Annak ellenére, hogy a legnagyobb presztízsű közvélemény-kutató cégek méréseiben sem az RMDSZ, sem Tőkés László támogatottsága nem érte el a mandátumszerzéshez szükséges szavazatarányt, Tőkés tanácsadóinak várakozásai beigazolódtak. Sikerült megszereznie az összes leadott szavazat 3,45%-át, ami a magyar jelöltekre szavazók voksainak 38,42%-át jelentette, miközben az RMDSZ a voksok 5,52%-át gyűjtötte be, ami a magyar jelöltekre szavazók voksainak 61,58%-ának felelt meg. Az eredmény a borúlátó jóslatok ellenére a legoptimistább várakozásokat is felülmúlta: a Szövetség és Tőkés együttesen megszerezte az érvényes szavazatok 8,97%-át.

Tőkés Lászlónak és az őt támogató, kampányában szerepet vállaló szervezetek (Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács, Székely Nemzeti Tanács, Magyar Polgári Szövetség, Magyar Polgári Egyesület, Magyar Ifjúsági Tanács, Erdélyi Magyar Ifjak) számára az EP-választás jelentette az ideális lehetőséget az RMDSZ-szel való megmérettetésre és a „külső ellenzék” legitimitásának felmutatására.

Tőkés királyhágómelléki református püspökként potenciális szavazóbázisától, a Székelyföldtől földrajzilag távol élt, így az életvitelét érintő radikális változtatások nélkül és alacsony kockázatok mellett bizalmi tőkét csakis olyan választáson konvertálhatta politikai tőkére, amelyeken az ország egésze egyetlen választókörzetet alkot. Tulajdonképpen az „ellenzéknek” kevés veszténivalója volt, ugyanakkor az egyre inkább marginalizálódó, meghatározó, nem székelyföldi „ellenzéki” politikusoknak már sem az önkormányzatokban, sem a központi politikai intézményekben nem állt módjukban

mandátumokat szerezni. Vagyis viszonylag alacsony költségek és kockázat mellett meglehetősen magas politikai hasznot remélhettek Tőkés László támogatói: mandátumszerzése esetén nemcsak hogy ismét helyzetbe kerül, hanem intézmények és források felett is rendelkezhet, amelyeket sikerrel használhat fel az „ellenzék” intézményes kereteinek megteremtésére és konszolidálására.

A kevesek által remélt eredmények nagyrészt annak voltak köszönhetőek, hogy a romániai magyarok másképpen értelmezték a választások tétjét, mint a többségi választópolgárok. Tőkés László és az őt támogató szervezetek sikerrel kommunikálták a választók felé, hogy mandátumszerzése esetén új fejezet nyílik a romániai magyarság történetében, és elkezdődhet az RMDSZ-szel szemben egy jelentősen eltérő politikai program végrehajtása.

A kezdetben egységesnek tűnő ellenzékkel és kétpólusú romániai magyar politikai viszonyrendszerrel kapcsolatban már közvetlenül a 2007-es választások után többen is felvetették,⁴⁴ hogy korántsem annyira egységes, mint amennyire tűnik, és az érdek és a Székelyföld – nem-Székelyföld közötti értekkonfliktusok felszínre törésére már rövid távon is számítani lehet.

A romániai magyar világ politikai viszonyainak alakulását jelentősen meghatározta a Magyar Polgári Párt (MPP) bejegyzési procedúrájának 2008. január 29-i sikeres lezárulása. Biztosra vehető volt, hogy az MPP elindul az RMDSZ ellenében az önkormányzati választásokon, hiszen az „egységparadigmával” szakító új romániai magyar politikai szervezet kizárólag ezeken a választásokon reménykedhetett mandátumszerzésben. Ennek ellenére országos és helyi szinten is sor került tárgyalásokra, ám a 2007-es EP-választásokat megelőzőkhöz hasonlóan eredménytelenek maradtak.

Az MPP országos viszonylatban a megyei képviselőtestületek tagjairól döntő voksok 1,02%-át kapta meg, amely a Romániában összes kiosztásra kerülő megyei tanácsosi mandátum 1,36%-ának megszerzéséhez volt elegendő. A két magyar többségű megyében azonban megszerezte a voksok több mint negyedét, Hargita megyében 29,58%-át, Kovászna megyében pedig 27,19%-át, miközben az RMDSZ ugyanott 52,75%-ot, illetve 46,78%-ot szerzett.⁴⁵

Országos szinten az RMDSZ 89 megyei képviselői mandátumot, 2195 helyi képviselő mandátumot és 184 polgármesteri mandátumot szerzett, miközben az MPP 19 megyei képviselői mandátumhoz, 489 helyi képviselő mandátumhoz és 11 polgármesteri mandátumhoz jutott.⁴⁶

Az önkormányzati választásokon elért eredmények a Tőkés Lászlónak és a Fidesz politikusainak a kampányban való szerepvállalása ellenére is a várakozásokon alul maradtak. Szász Jenő, az MPP Hargita megyei tanácselnök-jelöltje saját megyéjében elvesztette a választásokat az RMDSZ jelöltjével szemben, miközben a szervezet hátszágának számító Udvarhelyen az MPP jelöltje a polgármester-választásokat is elvesztette az RMDSZ-szel szemben, emellett a városi tanácsban is kisebbségben maradt.

Ennek ellenére az MPP egyértelművé tette, hogy a parlamenti választásokon is elindulna az RMDSZ ellenében. Ez újabb tárgyalásokhoz vezetett az RMDSZ és ellenzékének egymástól egyre inkább eltávolodó két csoportja, az MPP és az EMNT között.

Tőkés László először mediátori szerepbe helyezkedve tett kísérletet arra, hogy elérje az RMDSZ és az MPP közös jelöltállítását a közelgő parlamenti választásokon. A 2008 márciusában életbe lépő új választási törvény által bevezetett alternatív küszöb⁴⁷ azonban lehetővé tette, hogy az RMDSZ előreláthatólag az 5%-os explicit küszöb teljesítése nélkül is bekerülhessen parlamentbe, így az RMDSZ szempontjából ekkor sem lehetett megegyezési kényszerrel beszélni.

A tárgyalások a Szász Jenő vezette MPP és a Tőkés László vezette EMNT között éleződő feszültségek hatására egyre inkább hárompártivá váltak. Szász Jenő az EMNT politikusával és a Fidesz néhány politikusával szembehelyezkedve a többek által megfelelő pillanatnak tekintett időben nem volt hajlandó elfogadni az RMDSZ egyes feltételeit, így a közös listaállítás esélye egyre csökkent. Az RMDSZ végül az MPP-vel és EMNT-vel felváltva tárgyalt, de végül sem az MPP, sem az EMNT nem tartotta méltányosnak és elfogadhatónak az RMDSZ feltételeit, így a tárgyalások ismét kudarcba fulladtak.

Az MPP végül nem indult a választásokon, viszont támogatta az RMDSZ számára kulcsfontosságú választókerületekben ellenében induló független jelöltek, de azok ennek ellenére nem befolyásolták érezhetően a Szövetség eredményeit.⁴⁸

A 2008 novemberi választásokon az RMDSZ a szavazatok 6,39%-kal 9 mandátumot szerzett a Szenátusban, 6,17%-kal pedig 22 mandátumot a Képviselőházban.

A Tőkés László vezette EMNT és a Markó Béla vezette RMDSZ közötti újabb tárgyalások megkezdése szempontjából mindenképpen meghatározó jelentőségű fejleménynek tekinthető, hogy a Szövetségnek nem sikerült bekerülnie Románia új kormányába, és a kormányalakítás során többször is elhangzottak a legjobb indulat mellett is minimum nacionalistának nevezhető állásfoglalások.

Az RMDSZ végül 2009. január 30-án felajánlotta Tőkés Lászlónak a 2009-es európai parlamenti választáson állítandó listájának első helyét.⁴⁹

A magyar összefogás listájaként emlegetett RMDSZ–EMNT közös listáról a felek február 22-én szerződtek, ennek értelmében az EMNT állíthatta a jelöltek 25%-át, a biztos mandátumszerzést lehetővé tevő listavezetői helyen kívül a magyar szavazók nagyarányú mobilizálása mellett ugyancsak esélyes negyedik helyet is az EMNT kapta.⁵⁰ A negyedik helyet az EMNT felajánlotta az MPP-nek, azonban a párt nem fogadta el azt.⁵¹ A második helyen Winkler Gyula, a harmadik helyen pedig Sógor Csaba, 2007-ben is az RMDSZ szí-

neiben mandátumot szerzett jelöltek, a negyedik helyen pedig Szilágyi Zsolt, Tőkés brüsszeli irodavezetője indult.

Az egyezményben az RMDSZ elfogadta az EMNT által feltételként szabott Erdélyi Magyar Egyeztető Fórum (EMEF) létrehozását is, amelyet paritásos alapon működő, döntéseit konszenzussal hozó, a romániai magyar nemzeti közösség stratégiai jelentőségű ügyeiben dönteni hivatott testület szerepét tölti be.⁵²

Mint az várható volt, Tőkés László RMDSZ listán indulása a 2007-ben még őt támogató székelyföldi ellenzéki csoportok körében felháborodást váltott ki. A Székely Nemzeti Tanács a döntés megszületését követően kivált az EMNT-ből, az MPP pedig a választás bojkottálására szólította fel szimpatizánsait. Több ellenzéki vezéregyéniség is nyilvánosan elítélte Tőkést az RMDSZ-szel való egyezségkötés miatt, és az a furcsa helyzet állt elő, hogy azok, akik 2007-ben Székelyföldön komoly szerepet vállaltak kampányában, 2009-ben arra buzdították a választókat, hogy ne menjenek el szavazni.

A szembenállás Tőkés László mandátumszerzését követően is fennmaradt.

Az RMDSZ-lista eredményei

A 2009-es Összefogás Listájának szereplését az RMDSZ és Tőkés László által 2007-ben együttesen elért eredményeivel a szavazatok abszolút számai különbségének, a szavazatarányok százalékpontos eltérésének és a 2009-es szavazatarányok 2007-es szavazatokhoz viszonyított arányának kiszámítása segítségével hasonlítottam össze (6. táblázat).

A leadott összes szavazathoz viszonyítva a 2009-es eredmények Kolozs, Kovászna, Hargita, Hunyad, Maros és Szatmár megyékben múlták felül a 2007-es eredményeket. A szavazatok számát tekintve azonban az említett megyék közül csak Kovászna (+1196 szavazat) és Szatmár (+3710) megyében hozott többlétszavazatokat, rajtuk kívül az erdélyi megyék közül csak Szilágy megyében (+808) emelkedett a szavazatok száma 2007-hez képest, azonban ott a megszerzett szavazatarány a román pártokra szavazók magasabb részvételi aránya miatt 0,32%-kal csökkent 2007-hez képest. Az erdélyi megyék közül tehát csak háromban, Kovászna, Szatmár és Szilágy megyékben sikerült az Összefogás Listájának a 2007-es választáshoz viszonyítva több szavazót az urnákhoz vonzani. Az erdélyi megyék közül Krassó-Szörény megyében volt a legkevésbé sikeres. Bár a megyei részvételi arány 2009-ben csak 27,8%-os volt, szemben a 2007-es 31,49%-kal, a -504 szavazatvesztés a 2007-es magyar jelöltekre adott szavazatarány 28,21%-kal csökkent.

A legnagyobb növekedést Hunyad megyében érte el. Jóllehet a szavazatok száma 227-tel csökkent, a részvétel 30,77%-ról 26,14%-ra csökkent, így

6. táblázat – A magyar jelöltekre leadott szavazatok az erdélyi megyékben és a fővárosban⁵³

Megye	2007										2009									
	Részvétel	RMDSZ	Tőkés László	RMDSZ + Tőkés László	Magyar lakosság aránya (%)	RMDSZ %	Tőkés László %	Részvétel	RMDSZ	Különbőség	A 2007-es eredményekhez mért arány	Részvétel	RMDSZ	Különbőség	A 2007-es eredményekhez mért arány					
Fehér	30,58	4240 / 4,49%	1260 / 1,33%	5500 / 5,83%	5,40	77,09	22,91	30,04	4680 / 5,06%	- 820 / - 0,77%	86,79%	30,04	4680 / 5,06%	- 820 / - 0,77%	86,79%					
Arad	26,53	8360 / 8,32%	2294 / 2,28%	10 654 / 10,61%	10,70	78,47	21,53	26,05	10 003 / 10,13%	- 651 / - 0,57%	95,47%	26,05	10 003 / 10,13%	- 651 / - 0,57%	95,47%					
Bihar	34,44	30 069 / 17,97%	16 609 / 9,92%	46 678 / 27,89%	25,92	64,42	35,58	33,17	44 948 / 27,54%	- 1730 / - 0,35%	98,74%	33,17	44 948 / 27,54%	- 1730 / - 0,35%	98,74%					
Beszterce-Naszód	30,62	4756 / 6,22%	1201 / 1,57%	5957 / 7,80%	5,89	79,84	20,16	32,94	5186 / 6,30%	- 771 / - 1,5%	87,06%	32,94	5186 / 6,30%	- 771 / - 1,5%	87,06%					
Brassó	28,43	11 192 / 8,02%	2876 / 2,06%	14 068 / 10,08%	8,75	79,56	20,44	24,45	12 062 / 10,03%	- 2006 / - 0,05%	99,50%	24,45	12 062 / 10,03%	- 2006 / - 0,05%	99,50%					
Krassó-Szörény	31,49	1014 / 1,17%	343 / 0,39%	1357 / 1,56%	1,76	74,72	25,28	27,80	853 / 1,12%	- 504 / - 0,44%	71,79%	27,80	853 / 1,12%	- 504 / - 0,44%	71,79%					
Kolozs	29,25	23 843 / 14,21%	10 538 / 6,28%	34 381 / 20,49%	17,37	69,35	30,65	25,78	33 525 / 22,51%	- 856 / + 2,02%	109,85%	25,78	33 525 / 22,51%	- 856 / + 2,02%	109,85%					
Kovácsna	37,90	20 091 / 29,96%	32 028 / 47,77%	52 119 / 77,73%	73,81	38,55	61,45	36,06	53 315 / 82,41%	+ 1196 / + 4,68%	106,02%	36,06	53 315 / 82,41%	+ 1196 / + 4,68%	106,02%					
Hargita	43,91	50 469 / 43,87%	49 680 / 43,19%	100 149 / 87,06%	84,61	50,39	49,61	40,91	97 164 / 89,39%	- 2985 / + 2,33%	102,67%	40,91	97 164 / 89,39%	- 2985 / + 2,33%	102,67%					
Hunyad	30,77	5179 / 4,25%	878 / 0,72%	6057 / 4,97%	5,20	85,50	14,50	26,14	5830 / 5,70%	- 227 / + 0,50%	114,68%	26,14	5830 / 5,70%	- 227 / + 0,50%	114,68%					
Máramaros	26,54	7643 / 7,02%	3429 / 3,15%	11 072 / 10,18%	9,06	69,03	30,97	23,63	9650 / 9,95%	- 1422 / - 0,93%	97,74%	23,63	9650 / 9,95%	- 1422 / - 0,93%	97,74%					
Maros	33,99	55 179 / 34,83%	20 006 / 12,63%	75 185 / 47,46%	39,26	73,39	26,61	32,14	74 516 / 49,31%	- 669 / + 1,85%	103,89%	32,14	74 516 / 49,31%	- 669 / + 1,85%	103,89%					
Szatmár	28,85	24 663 / 28,14%	9143 / 10,43%	33 806 / 38,57%	35,22	72,95	27,05	30,75	37 516 / 39,64%	+ 3710 / + 1,07%	102,77%	30,75	37 516 / 39,64%	+ 3710 / + 1,07%	102,77%					
Szilágy	36,53	16 408 / 23,00%	4900 / 6,87%	21 308 / 29,87%	23,07	77,00	23,00	38,15	22 116 / 29,55%	+ 808 / - 0,32%	98,92%	38,15	22 116 / 29,55%	+ 808 / - 0,32%	98,92%					
Szeben	28,03	2786 / 2,80%	882 / 0,89%	3668 / 3,68%	3,67	75,95	24,05	21,18	2524 / 3,34%	- 1144 / - 0,34%	90,76%	21,18	2524 / 3,34%	- 1144 / - 0,34%	90,76%					
Temes	24,01	6732 / 4,89%	2214 / 1,61%	8946 / 6,50%	7,59	75,25	24,75	22,66	7520 / 5,72%	- 1426 / - 0,78%	88%	22,66	7520 / 5,72%	- 1426 / - 0,78%	88%					
Bukarest	21,46	1743 / 0,48%	1436 / 0,39%	3179 / 0,87%	0,31	54,83	45,17	16,32	1504 / 0,53%	- 1675 / - 0,34%	60,91%	16,32	1504 / 0,53%	- 1675 / - 0,34%	60,91%					
Külföld		616 / 2,78%	1916 / 8,63%	2532 / 11,41%		24,33	75,67		986 / 7,16%	- 1546 / - 4,25%	62,75%		986 / 7,16%	- 1546 / - 4,25%	62,75%					
Összesen	29,47	28 2929 / 5,52%	17 6533 / 3,45%	459 462 / 8,97%	6,61	61,58	38,42	27,67				27,67								

7. táblázat – A magyar választók mobilizáltsága 2007-ben és 2009-ben

Megye	Magyar szavazók száma 2008-ban (I) ⁵⁴	RMDSZ + Tőkés László 2007-es összesített eredményei (II)	A 2009-es Összefogás Listájának eredményei (III)	Megyei részvételi arány (% 2007)	Magyar mozgósítottság 2007-ben (II/I)	Megyei részvételi arány (% 2009)	Magyar mozgósítottság 2009-ben (II/I)
Fehér	15 971	5500 / 5,83%	4680 / 5,06%	30,58	< 34,40%	30,04	>29,30%
Arad	38 292	10 654 / 10,61%	10 003 / 10,13%	26,53	<27,82%	26,05	<26,12%
Bihar	11 9667	46 678 / 27,89%	44 948 / 27,54%	34,44	<39,00%	33,17	<37,56%
Beszterce-Naszód	14 457	5957 / 7,80%	5186 / 6,30%	30,62	<41,20%	32,94	<35,87%
Brassó	39 796	14 068 / 10,08%	12 062 / 10,03%	28,43	<35,35%	24,45	<30,30%
Krassó-Szörény	4494	1357 / 1,56%	853 / 1,12%	31,49	>30,19%	27,80	>18,98%
Kolozs	96 928	34 381 / 20,49%	33 525 / 22,51%	29,25	<35,47%	25,78	<34,58%
Kovácsna	128 529	52 119 / 77,73%	53 315 / 82,41%	37,90	<40,55%	36,06	<41,48%
Hargita	215 521	100 149 / 87,06%	97 164 / 89,39%	43,91	<46,46%	40,91	<45,08%
Hunyad	19 652	6057 / 4,97%	5830 / 5,70%	30,77	<30,82%	26,14	<29,66%
Máramaros	35 974	11 072 / 10,18%	9650 / 9,95%	26,54	<30,77%	23,63	<26,82%
Maros	177 598	75 185 / 47,46%	74 516 / 49,31%	33,99	<42,33%	32,14	<41,95%
Szatmár	97 864	33 806 / 38,57%	37 516 / 39,64%	28,85	<34,54%	30,75	<38,33%
Szilágy	44 018	21 308 / 29,87%	22 116 / 29,55%	36,53	<48,40%	38,15	<50,24%
Szeben	11 903	3668 / 3,68%	2524 / 3,34%	28,03	<30,81%	21,18	<21,20%
Temes	39 236	8946 / 6,50%	7520 / 5,72%	24,01	>22,80%	22,66	>19,16%

2007-hez képest kevesebb magyar jelöltre szavazó mellett 14,68%-kal nőtt az érvényes szavazatokból való részesedés.

A szavazatarányt illetően alig érezhető csökkenés könyvelhető el Brassó (99,5%), Szilágy (98,92%) Bihar (98,74%), Máramaros (97,74%) és Arad (95,47%) megyében, ezeken a helyeken a veszteség nem érte el a 5%-ot, jóllehet a szavazatok számát tekintve jelentős ingadozásokról beszélhetünk. Szeben megyében (90,76%) a veszteség -10% alatt maradt. A veszteség -10% és -15% között maradt Temes (88%), Beszterce-Naszód (87,06%) és Fehér (86,79%) megyében.

A szavazatok számát tekintve Hargita megyében volt a legnagyobb a veszteség: -2985 szavazat. Ugyanakkor a 2007-es 43,91%-os részvétel 40,91%-ra csökkenése mellett 2,66%-kal növekedett a megyében leadott szavazatokból való részesedés az első romániai EP-választáshoz képest, ami arra utal, hogy a megye román lakossága ezúttal alacsonyabb arányban szavazott.

Amint az a 7. táblázatból kitűnik, 2007-ben 43,91% volt a részvételi arány a megyében, viszont a magyar szavazók 46,46%-át sikerült mobilizálnia az RMDSZ-nek és Tőkés Lászlónak, tehát csupán 2,55 százalékpontnyi volt az eltérés a megye és a magyar jelöltekre szavazók részvételi aránya között. Ellenben 2009-ben 40,91%-os megyei szavazói kedv mellett a magyarok 45,08%-a

szavazott az RMDSZ listára: 2009-ben alacsonyabb volt ugyan a magyarok mobilizáltsága is, azonban a megye részvételi arányához képest a 2007-esnek szinte duplája, 4,17 százalékpontnyi volt a két mutató közti eltérés.

A 7. táblázat segít megválaszolni azt a kérdést, hogy a két választás közül melyik mozgósította nagyobb mértékben az erdélyi magyar szavazókat, a 2007-es, versenyhelyzetet teremtő választás, vagy pedig a 2009-es közös jelöltállítás.

A tizenhat erdélyi megye magyar lakosságának átlaga: 22,33%. A 2007-es magyar jelöltekre leadott erdélyi össz-szavazatarány 24,39% volt, míg ugyanez az arány 2009-ben 24,85%-os értéket mutat. A részvételi arány a romániai magyarság körében országos szinten 40,6% volt 2007-ben, és 37,8% 2009-ben.

A táblázatba foglalt adatok értelmezésekor fontos szem előtt tartani, hogy Kiss Tamás kutatásai arra engednek következtetni, hogy országos szinten átlagosan a magyar szavazók 5%-a szavaz román jelöltekre, a dél-erdélyi megyékben pedig arányuk akár a 20%-ot is elérheti.⁵⁵

A magyarok részvételi arányát megyei bontásban nem állt módomban kiszámítani, a *magyar mozgósítottság*⁵⁶ nem jelent többet, mint hogy a megyében élő magyar választópolgárok hány százaléka szavazott a magyar jelöltekre. A táblázatban azt is jeleztem, hogy a magyar mozgósítottság meghaladta vagy alatta maradt-e a megyei részvételi aránynak. Azokban a megyékben, ahol magyar mozgósítottság értéke jelentősen alulmarad a megyei részvételi arányhoz képest, számolni kell a román pártokra való átszavazás jelenségének erőteljesebb érvényesülésével.

A magyar mozgósítottság 2007-es és 2009-es értékeit összevetve az derül ki, hogy csupán 3 megyében eredményezett magasabb mobilizációt a közös lista, illetve az Összefogás Listájára épülő kampány: Szilágy megyében (+13,71 százalékpont), Szatmár megyében (+3,79 százalékpont) és Kovászna megyében (+0,93 százalékpont). A többi 13 erdélyi megyében a 2009-es mobilizáció a 2007-es szint alatt maradt.

Következtetések

Mind 2007-ben, mind 2009-ben a romániai magyarok tulajdonították a legnagyobb fontosságot az EP-választásoknak. Ezt a politikai elit tekintetében a választási kampány, a választókat illetően az országos részvételi arányt meghaladó magasabb szavazási kedv bizonyítja. Ennek két legfontosabb oka, hogy egyrészt ez a választás biztosítja az RMDSZ ellenzékének legmarkánsabb politikusa, Tőkés László, illetve az EMNT számára annak lehetőségét, hogy versenybe szálljon a Szövetséggel. Másrészt, mint minden romániai választás alkalmával, úgy az EP-választásokon is a kisebbségi politikusok és választók komoly etnikai-politikai tétet kapcsolnak a mandátumszerzéshez. A romániai

magyarok számára azért is értékesebb az európai parlamenti választás, mint a többség számára, mert a brüsszeli képviselő fontos kommunikációs csatornát jelent az etnopolitikai célkitűzéseik elérése szempontjából partnereknek tekintett nemzetközi- és kormányközi szervezetek, illetve országok felé.

Amíg 2007-ben az RMDSZ úgy ítélhette, hogy a választási küszöb teljesítésére nézve Tőkés László nem jelent reális veszélyt a szervezet számára, legfeljebb a Szövetség által potenciálisan megszerezhető maximális mandátumszámot veszélyezteti, addig Tőkés László és az őt támogató szervezetek úgy ítélhették, hogy az RMDSZ-szel való megméretkezés vállalásán csak nyerhetnek, nincs vesztenivalójuk.

A 2009-es választást megelőző időszakra úgy tűnik, mindkét oldalon megváltozott a helyzet értékelése. Az RMDSZ politikusai számára nagy valószínűséggel bebizonyosodott, hogy a romániai magyar politikai viszonyokra, illetve a magyarországi politikai szereplők romániai politikai viszonyokra gyakorolt befolyását illető szemléletük nem volt elég kifinomult. Kiderült, Tőkés támogatottsága a romániai magyar választók körében magasabb, mint hitték. Időközben az is nyilvánvalóvá válhatott, hogy a közép-kelet-európai viszonyok közepette az anyaország politikai, kulturális, sőt társadalmi hatása meglehetősen erőteljes. A nacionalizmus eszmerendszere és az etnikai, kulturális nemzetfelfogás által áthatott kultúra és politikai intézmények világában – úgy Romániában, mint a környező államokban – nem csak hogy alacsonyabb egy kisebbségi politikai szervezet anyaországi érdekekhez és értékekhez viszonyított autonómiája, hanem sok esetben az ezekhez való alkalmazkodás sikeresebb stratégiának bizonyulhat a többséghez való igazodásnál a saját, partikuláris célok érvényesítésének tekintetében is.

A 2008-as választások után létrejött nagykoalícióból való kimaradása, annak körülményei, majd később az új kormány által a székelyföldi dekoncentrált intézményekben végrehajtott, nem csak pártpolitikai, hanem etnopolitikai szempontból is releváns vezetőcserék az RMDSZ-t egyre inkább a nemzeti összefogás és az autonómiatörekvések határozottabb felvállalása irányába tolták el. Úgy tűnik, az RMDSZ számára egyre inkább felértékelődik a Fidesz határon túli magyarságpolitikáját meghatározó nemzetpolitikai prizma, és a Románia uniós tagsága által meghatározott helyzetben Bukarest mellett Budapest és Brüsszel problémamegoldó potenciálja.

Ugyanakkor Tőkés László és munkatársai szempontjából fontos különbséget jelentett 2007-hez képest, hogy 2009-ben már jelentős tétje volt az európai parlamenti mandátum – és ezzel az irodák, kapcsolatháló – elvesztésének.

Sem az EMNT, sem a központi végrehajtó hatalomból kiszorult RMDSZ számára nem lehetett elhanyagolható szempont, hogy a kampány költségeit mindkét fél számára jelentősen lecsökkentheti a közös listaállítás.

Az EMNT számára ugyanakkor az említettek mellett az is fontos szempontot jelenthetett, hogy az MPP-vel, és a személyesen Szász Jenővel való

konfrontáció némileg erodálta Tőkés László támogatottságát a székelyföldi választók bizonyos szegmensének körében, és politikai tőkájének egy részét elköltötte a parlamenti választásokat megelőző tárgyalások során az EMNT RMDSZ-hez való közelítésére. Éppen ezért már az újabb tárgyalásokat megelőzően kétséges lehetett Tőkés tanácsadói számára, hogy a 2007-ben véghezvitt mobilizáció külön-külön megismételhető lenne 2009-ben. Valószínűsíthető, hogy ha Tőkés ismét elindul az RMDSZ ellenében, eredményeiben tükröződött volna politikai tőkájének apadása. Veszélyt jelenthetett, hogy az MPP körüli – nagyrészt Szász Jenő vezetési stílusára és üzleteire visszavezethető – botrányok, amelyeknek hatásai már az MPP önkormányzati választásokon elért eredményeiben is megfigyelhetőek voltak, az RMDSZ teljes ellenzékére kivetültek. A székelyföldi választók egy bizonyos szegmense időközben csalódhatott az RMDSZ kihívóiban, és nehéz lehetett bemérni, hogy még kedvező alternatívát lát-e bennük.

Ekkor a legfontosabb kérdés már egyik fél számára sem az volt, hogy mit nyerhetnek, ha nem működnek együtt, hanem, hogy mit veszíthetnek.

A közös listaállítást a 2007-es szinthez képest mindössze három megyében tett lehetővé magasabb mobilizációt: Szilágy, Szatmár és Kovászna megyében. A legerőteljesebb demobilizációs hatása a dél-erdélyi megyékben volt, ahol a magyarság szórványhelyzetben él. Feltehetőleg az utóbbi időben több társadalomkutató és politikai elemző által különböző formában ugyan, de tartalmát tekintve nagyon hasonlóan megfogalmazott jelenség hatásával magyarázható: egyre inkább elkülönözik egymástól a székelyföldi magyar érdekek és nem-székelyföldi magyar érdekek, illetve értékrend. Ami többségi helyzetben megoldást jelenthet a legégetőbb problémákra, ugyanaz interetnikus környezetben, tényleges kisebbségi helyzetben vagy szórványhelyzetben olyan feszültségeket kelthet a domináns románság és a magyar kisebbség között, ami miatt a magukat veszélyeztetve érző magyarok számára vállalhatatlanná teszi.

Az RMDSZ számára éppen ez jelenti a *kommunikációs csapdahelyzetet*.⁵⁷ Ha megpróbál a két vagy három, egymástól radikálisan eltérő világ elvárásainak egyszerre megfelelni, üzenetei Székelyföldön túl kevésnek, szórványban túl soknak hatnak. Az RMDSZ számára központi, végrehajtó hatalomban betöltött pozícióinak elvesztése egyet jelentett Székelyföld felértékelődésével, hiszen csak regionális többségi helyzetben biztosítható az a politikai és gazdasági hatalom, amely a szervezet működtetését lehetővé teszi. Az RMDSZ Székelyföld-orientáltsága azonban a nem-székelyföldi magyarok érdekeinek viszonylagos háttérbetolódását is jelenti.

A domináns többségi nemzet által radikális kisebbségi nacionalistának tekintett ellenzékhez való közeledés, a Székelyföld problémáira fókuszáló programokhoz való közeledés egyben a mérsékelt, a többség érzékenységét fokozott tapintattal kezelő, nem konfrontatív retorikára és politizálásra

igényt tartó, meghatározóan román környezetben élő szavazóktól való távo-
lodást jelenti.

Bibliográfia

- 76/787/ECSC, EEC, Euratom: Decision of the representatives of the Member States meeting in the council relating to the Act concerning the election of the representatives of the Assembly by direct universal suffrage <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41976D0787:EN:HTML>> (letöltve: 2009.07.20.)
- A Tanács határozata (2002. június 25., illetve szeptember 23.) a 76/787/ESZAK, EGK, Euratom határozathoz csatolt, az Európai Parlament képviselőinek közvetlen és általános választójog alapján történő választásáról szóló okmány módosításáról (2002/772/EK, Euratom) <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:283:0001:01:HU:HTML>> (letöltve: 2009.07.20.)
- Aláírták a közös jelöltállításról szóló EMNT-RMDSZ megállapodást. *Krónika* <<http://www.kronika.ro/index.php?action=open&res=26381>> (letöltve: 2009.08.12.)
- Az Európai Parlament Eljárási Szabályzata. <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+RULES-EP+20090714+RULE-011+DOC+XML+V0//HU&navigationBar=YES>> (letöltve: 2009.07.20.)
- Az RMDSZ a magyar összefogás listájának vezető helyét ajánlott fel Tőkés Lászlónak. <<http://www.rmdsz.ro/hirek.php?hir=1176>> (letöltve: 2009.08.12.)
- Cronologie: De la „victoria drepteii”, la Parteneriatul PSD-PDL pentru România. *Mediafax* <<http://www.mediafax.ro/politic/cronologie-de-la-victoria-drepteila-parteneriatul-psd-pdl-pentru-romania-3659957>> (letöltve: 2009. 08. 10.)
- Documents Concerning the Accession of the Republic of Bulgaria and Romania to the European Union, Official Journal L 157 of 21 June 2005 <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2005:157:SOM:EN:HTML>> (letöltve: 2009.07.11.)
- Európai Parlament <http://www.euvonal.hu/index.php?op=tenyek_intezmenyrendszer&id=2> (letöltve: 2009.07.11.)
- Lege privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European <http://www.cdep.ro/proiecte/2006/900/00/4/leg_pl904_06.pdf> (letöltve: 2009.07.11.)
- Magyar összefogással az autonómiáért. Aláírták az RMDSZ és az EMNT közötti megállapodást. <<http://www.rmdsz.ro/hirek.php?hir=1237>> (letöltve: 2009.08.12.)
- Részvételi arány az európai választásokon 1979–2009. <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=HU&id=211>> (letöltve: 2009.07.25.)
- Rezultatele finale ale alegerilor pentru Parlamentul European. 7 iunie 2009. <<http://www.bec2009pe.ro/rezultate.html>> (letöltve: 2009. 08. 10.)

- Sondaje comparative pentru alegerile europarlamentare din 7 iunie 2009. <<http://www.infomina.ro/pdf/Sondaje%20comparative%20pentru%20alegerile%20europarlamentare%20din%207%20iunie%202009.pdf>> (letöltve: 2009.08.10.)
- Szerződés az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról <<http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc>> (letöltve: 2009.07.11.)
- Dima, Bogdan: PSD resurrected. O analiză a rezultatelor PSD obținute la alegerile pentru Parlamentul European din 2007 și 2009. <<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/136/art05-dima.html>> (letöltve: 2009.08.10.)
- Dima, Cosmin: Cercetare asupra evoluției electorale a PNL în alegerile europarlamentare, *Sfera Politicii* <<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/136/art06-dimac.html>> (letöltve: 2009. 08. 10.)
- Kiss Tamás: Az RMDSZ és az erdélyi magyar választók. Szociológiai vázlat. *Pro Minoritate 2009/tavaszi* 43. p.
- Mather, James D.: European Parliamentary Electoral Law and the 2004 Elections: Towards Uniformity or Commonality? In: Juliet Lodge (szerk.): *The 2004 Elections to the European Parliament* (Palgrave Macmillan, New York, 2005.)
- Pavel, Dan: Noul Sistem. Cercetare asupra noilor tendințe din sistemul de partide și sistemul politic din România postcomunistă. *Sfera Politicii* <<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/131-132/art03-pavel.html>> (letöltve: 2009. 08. 10.)
- Radu, Alexandru: Alegeri europarlamentare. Experiența românească. <<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/136/art04-radu.html>> (letöltve: 2009.07.25.)
- Schmitt, Hermann: *The European Parliament Elections of June 2004. Still Second-order?* <http://www.mzes.uni-mannheim.de/publications/papers/HS_EP_ParElec_2004.pdf> (letöltve: 2009. 08. 10.)
- Szász Alpár Zoltán – Bakk Miklós: Európai parlamenti választások – első alkalommal. *Magyar Kisebbség* 2007, XII. évf., 3–4. (45–46.) 7–108. p.
- Szász Alpár Zoltán – Sárosi-Márdirosz Krisztina: Helyhatósági választások 2008 júniusában. In: Bodó Barna (szerk.): *Romániai Magyar Évkönyv. 2007–2008* (Marineasa, Temesvár, 2008) 163–200. p.
- Toró Tibor: Kiegyezés vagy választási koalíció? Az erdélyi magyar politika az európai parlamenti választások előtt. *Pro Minoritate 2009/tavaszi* 94–109. p.

Jegyzetek

¹ Romániát már a csatlakozási szerződés 2005. április 25-i aláírása és az ország 2007. január 1-jei csatlakozása között is képviselték szavazati joggal nem rendelkező megfigyelők, akik a parlament tagjainak számítottak. Ők nem általános és közvetlen választások útján nyerték el mandátumukat, hanem az uniós vonatkozó jogszabályoknak megfelelően az ország parlamentje delegálta őket.

- ² Ötéves időtartamra.
- ³ Az Európai Parlament Eljárási Szabályzata. <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//TEXT+RULES-EP+20090714+RULE-011+DOC+XML+V0//HU&navigationBar=YES>> (letöltve: 2009.07.20.)
- ⁴ Documents Concerning the Accession of the Republic of Bulgaria and Romania to the European Union, Official Journal L 157 of 21 June 2005 <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:L:2005:157:SOM:EN:HTML>> (letöltve: 2009.07.11.)
- ⁵ Szász Alpár Zoltán – Bakk Miklós: Európai parlamenti választások – első alkalommal. *Magyar Kisebbség* 2007, XII. évf., 3–4. (45–46.) 11. p.
- ⁶ Eredetileg az Európai Gazdasági Közösség Közgyűlése néven.
- ⁷ Szerződés az Európai Gazdasági Közösség létrehozásáról <<http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc>> (letöltve: 2009.07.11.)
- ⁸ „Az egyes tagállamok parlamentjei által saját tagjaik közül az érintett állam által meghatározott eljárásnak megfelelően kijelölt küldöttekből áll” [138. § (1) bek.]; „A Közgyűlés javaslatokat dolgoz ki a közvetlen és általános választójog alapján valamennyi tagállamban egységes eljárás szerint tartandó választásokra vonatkozóan” [138. § (3) bek.].
- ⁹ Mather, James D.: European Parliamentary Electoral Law and the 2004 Elections: Towards Uniformity or Commonality? In: Juliet Lodge (ed.): *The 2004 Elections to the European Parliament* (Palgrave Macmillan, New York, 2005) 20. p.
- ¹⁰ 76/787/ECSC, EEC, Euratom: Decision of the Representatives of the Member States Meeting in the Council Relating to the Act Concerning the Election of the Representatives of the Assembly by Direct Universal Suffrage <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:41976D0787:EN:HTML>> (letöltve: 2009.07.20.)
- ¹¹ Mather: *i.m.* 20. p.
- ¹² A Tanács határozata (2002. június 25., illetve szeptember 23.) a 76/787/ESZAK, EGK, Euratom határozathoz csatolt, az Európai Parlament képviselőinek közvetlen és általános választójog alapján történő választásáról szóló okmány módosításáról (2002/772/EK, Euratom) <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:283:0001:01:HU:HTML>> (letöltve: 2009.07.20.)
- ¹³ *Uo.*
- ¹⁴ Fábíán György: Európai parlamenti választások és választási rendszerek. *Politikatudományi Szemle* XIV. évf. (2005) 2. 63–65. p., idézi: Szász–Bakk: *i.m.*, 10. p.
- ¹⁵ Szász–Bakk: *i.m.*, 10. p.
- ¹⁶ A következő öt sürgősségi kormányrendelettel: (1) O.U.G. nr.1/2007, (2) O.U.G. nr.8/2007, (3) O.U.G. nr.84/2007, (4) O.U.G. nr.11/2009, (5) O.U.G. nr.55/2009
- ¹⁷ Alexandru Radu: Alegeri europarlamentare. Experiența românească. <<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/136/art04-radu.html>> (letöltve: 2009.07.25.)
- ¹⁸ Szász–Bakk: *i.m.*, 10. p., Vö. Lege privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European <http://www.cdep.ro/proiecte/2006/900/00/4/leg_pl904_06.pdf> (letöltve: 2009.07.11.)

- ¹⁹ 2008-ban felszippantotta a kis pártnak számító Liberális-Demokrata Pártot (PLD), a fúziót követően a szervezet a Demokrata-Liberális Párt (PL-D) nevet viseli.
- ²⁰ Európai Parlament. <http://www.euvoanal.hu/index.php?op=tenyek_intezmenyrendszer&cid=2> (letöltve: 2009.07.11.)
- ²¹ *Uo.*
- ²² Részvételi arány az európai választásokon 1979–2009. <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=HU&id=211>> (letöltve: 2009.07.25.)
- ²³ Összesen 5 035 299-en szavaztak a regisztrált 18 197 316 választásra jogosult állampolgár közül.
- ²⁴ Összesen 5 370 171-en szavaztak a regisztrált 18 254 597 választásra jogosult állampolgár közül.
- ²⁵ Kiss Tamás számításai alapján. Szóbeli közlés.
- ²⁶ <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/hu/turnout_hu.html>
- ²⁷ *Uo.*
- ²⁸ *Uo.*
- ²⁹ Kiss Tamás számításai alapján. Szóbeli közlés.
- ³⁰ Saját számítás a BEC adatai alapján.
- ³¹ <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/elections2009/hu/turnout_hu.html>
- ³² *Uo.*
- ³³ Karlheinz Reif és Hermann Schmitt által bevezetett fogalom. L. Reif, Karlheinz – Schmitt, Hermann: Nine Second-Order National Elections. A Conceptual Framework for the Analysis of European Election Results. *European Journal of Political Research* (1980) VIII. 3–44. p. Idézi: Dima, Bogdan: PSD resurrected. O analiză a rezultatelor PSD obținute la alegerile pentru Parlamentul European din 2007 și 2009. <<http://www.sferapoliticii.ro/sfera/136/art05-dima.html>> (letöltve: 2009.08.10.)
- ³⁴ A „Legyen négy!” jelmondat köré épített kampányfilmben a többi figurától eltérő színű negyedik magyar jelöltet reprezentáló figura kiüti a sorból az egyik többségi jelöltet reprezentálót.
- ³⁵ Demokrata Párt (PD), Szociáldemokrata Párt (PSD), Nemzeti Liberális Párt (PNL), Liberális Demokrata Párt (PLD), Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ), Keresztény Demokrata – Új Generáció Párt (PNG-CD), Nagy-Románia Párt (PRM), Konzervatív Párt (PC), Nemzeti Kezdeményezés Pártja (PIN), Nemzeti Kereszténydemokrata Parasztpárt (PNȚCD), Romák Pártja (PR), Szocialista Szövetség (AS), Zöld Párt (PV)
- ³⁶ Tőkés László.
- ³⁷ Nemzeti Liberális Párt (PNL), Demokrata-Liberális Párt (PL-D), a Szociáldemokrata Párt és a Konzervatív Párt Választási Szövetsége (PSD+PC), Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ), Nagy-Románia Párt (PRM), Nemzeti Kereszténydemokrata Parasztpárt (PNȚCD), Polgári Erő (FC).
- ³⁸ Elena Bănescu, Pavel Abraham.

- ³⁹ A 2008-as parlamenti választásokon Alianța Politică Partidul Social Democrat + Partidul Conservator hivatalos néven indultak, a parlamentben Grupul parlamentar al Alianței Politice a Partidului Social Democrat și a Partidului Conservator a frakció neve, azonban a 2009-es EP-választásokon a két párt Alianța Electorală PSD+PC hivatalos név alatt indított közös listát. Amíg az első elnevezés pártszövetséget, a második már csak választási szövetséget jelent.
- ⁴⁰ Sondaje comparative pentru alegerile europarlamentare din 7 iunie 2009. <<http://www.infomina.ro/pdf/Sondaje%20comparative%20pentru%20alegerile%20europarlamentare%20din%207%20iunie%202009.pdf>> (letöltve 2009.08.10.)
- ⁴¹ A Bogdan Dima által összeállított táblázat alapján. L. Dima: *i.m.*
- ⁴² Toró Tibor: Kiegyezés vagy választási koalíció? Az erdélyi magyar politika az európai parlamenti választások előtt. *Pro Minoritate* 2009/tavaszi, 94–109. p.
- ⁴³ *Uo.* 95. p.
- ⁴⁴ L. Bakk Miklós és Székely István.
- ⁴⁵ Szász Alpár Zoltán – Sárosi-Márdirosz Krisztina: Helyhatósági választások 2008 júniusában. In: Bodó Barna (szerk.): *Romániai Magyar Évkönyv. 2007–2008* (Marineasa, Temesvár, 2008) 177. p.
- ⁴⁶ *Uo.*
- ⁴⁷ Hat képviselői és három szenátori választókerület egyidejű megnyerése.
- ⁴⁸ A független képviselőjelöltekre 13 650-en, míg a független szenátorjelöltekre 12 155-en szavaztak, ez a magyar szavazók 3%-ának felel meg. Ennél többen, a magyar választópolgárok körülbelül 4,3% szavazott román jelöltekre a 2008-as parlamenti választások alkalmával. Kiss Tamás: Az RMDSZ és az erdélyi magyar választók. Szociológiai vázlat. *Pro Minoritate* 2009/tavaszi 43. p.
- ⁴⁹ Az RMDSZ a magyar összefogás listáján vezető helyet ajánlott fel Tőkés Lászlónak. <<http://www.rmdsz.ro/hirek.php?hir=1176>> (letöltve: 2009.08.12.)
- ⁵⁰ Magyar összefogással az autonómiáért. Aláírták az RMDSZ és az EMNT közötti megállapodást. <<http://www.rmdsz.ro/hirek.php?hir=1237>> (letöltve: 2009.08.12.)
- ⁵¹ Aláírták a közös jelöltállításról szóló EMNT-RMDSZ megállapodást. *Krónika*, <<http://www.kronika.ro/index.php?action=open&res=26381>> (letöltve: 2009.08.12.)
- ⁵² A testület 2009. április 3-án Kolozsváron alakult meg. L. <<http://www.rmdsz.ro/hirek.php?hir=1378>> (letöltve: 2009.09.20.)
- ⁵³ A 2007-es adatokat tartalmazó részt Székely István Gergő állította össze, megjelent a *Magyar Kisebbség* 2007/3–4. számában, I. <http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbsseg/pdf/2007_3-4_005Dokumentumok_1.pdf> (letöltve: 2009.09.22.). A 2009-es adatokat, illetve az összehasonlítást segítő számításokat a <<http://www.bec2009pe.ro/rezultate.html>> (letöltve: 2009.09.22.) honlapon közzétett adatok alapján végeztem el.
- ⁵⁴ A választások között eltelt rövid időszak miatt a számítások elvégzésekor elfogadtam a Kiss Tamás által közölt 2008-ra vonatkozó népesség-előreszámítás adatait. L. *uo.* 44. p.
- ⁵⁵ Kiss Tamás szóbeli közlése.
- ⁵⁶ Kiss Tamás a mozgósítottság fogalmát használja. In: Kiss: *i.m.* 43. p.
- ⁵⁷ Kiss Tamás által használt kifejezés. L. *uo.* 51. p.